

Ngaahi Lao Faka'uli Fo'ou mei he 27 Fepueli

Na'e fakahū mai ha lao fo'ou 'i he 'aho 27 'o Fepueli 2005, ke toe mahino ange ai 'a e me'a ke ke fai 'i he kolosi'anga kakai, ngaahi leini me'alele makehe (ki he pasikala mo e pasi) pea mo e ngaahi 'ailani (tautefito ki he ngaahi 'ailani 'oku fetautaulaki ki ai ha ngaahi hala 'oku lahi).

Kātaki 'o vakavakai fakalelei ki he ngaahi fakamatala ko 'eni – pea ke fakapapau'i 'oku mahino 'a e me'a ke ke fai.

Kolosi'anga kakai

Kuo pau ke tukuange 'e he kau faka'uli ke 'alu 'a e kau lue lalo 'i he ongo tafa'aki fakatou'osi 'o e kolosi'anga kakai, tukukehe kapau 'oku vahe'i 'a e fo'i kolosi'anga 'e he 'elia 'oku mahiki hake 'i lotomālie.

Ngaahi leini me'alele makehe (ki he pasikala mo e pasi)

Ko e kau heka pasikala pe 'oku ngofua ke nau ngāue'aki 'a e leini pasikala.

Ko e kau heka pasikala pe mo e kau heka motopaiki pea mo e ngaahi pasi, 'oku ngofua ke nau ngāue'aki 'a e ngaahi leini pasi.

'Oku ngofua ke ke kolosi atu ha leini me'alele makehe koe'uhi ka ke lava 'o afe pe ke tau ho'o me'alele 'o mavahe atu mei ai, kaekehe pe 'oku ke tukuange ke mu'aki lele 'a e ngaahi me'alele 'oku ha'anautolu ke ngāue'aki 'a e leini ko ia.

'Oku tapu 'aupito ke tu'u pe tau ha me'alele 'i ha leini me'alele makehe (tukukehe kapau 'oku fakangofua 'e he 'ū saini).

'Ailani pe Vilo Takai

Kimu'a pea ke hū ki he 'ailani, kuo pau ke ke faka'ilonga pe te ke afe ki hema pe mata'u – ka kapau ko ho'o lele hangatonu pe, 'oua 'e faka'ilonga.

Kuo pau ke ke tukuange ke fu'aki lele 'a e me'alele kotoa pe 'oku ha'u mei mata'u, 'i ho'o kamata 'asi atu ki he loto 'ailani.

'Oku fiema'u ke ke faka'ilonga afe hema leva 'i ho'o fakalaka atu he afenga kimu'a 'a e leini 'oku ke fie hū ki ai.

'I he ngaahi vilo takai 'oku fetaulaki mai ki ai ha ngaahi hala, 'oku pau ke ke lele mai 'o hū ki he leini totonu te ne 'ave koe ki he feitu'u hala 'oku ke fie 'alu ki ai.

Ko e anga eni 'a e fehū'aki 'a e ngaahi me'alele:

Kapau te ke afe vave, pea ke ngāue'aki 'a e leini 'i to'ohema (pe ko ha toe leini ki he afe hema), pea ke faka'ilonga afe hema pea ke toki hū mai ki he fo'i 'ailani. Kei faka'ilonga afe hema pe 'i ho'o lolotonga taafe mei he ailani.

Kapau te ke lele hangatonu pe he vilo takai ('a ia ko e afe vaeua he fo'i vilo takai), kuo pau ke ke ngāue'aki ha leini pe 'oku faka'atā ke ke lele ai. Kuo pau ke ke faka'ilonga afe hema 'i ho'o fakalaka atu he fo'i 'uluaki 'ekisiti pe afe ki hema, pea ke toki hū ki he hala 'oku ke 'alu ki ai.

Kapau te ke lele ke takai he 'ailani 'o laka ange he vaeua ho'o takai, kuo pau ke ke fu'aki hū atu ki he fo'i vilo takai, mei he leini to'omata'u (pe ko ha toe leini 'oku faka'ilonga ke fai ai ha lele). Kuo pau ke ke sakinolo afe mata'u 'i ho'o hū atu ki he fo'i vilo takai, pea sakinolo afe hema 'i ho'o fakalaka atu he fo'i hala kimu'a pea ke toki hū ai ki ho hala.

'I ho'o fakapapau'i 'oku ke muimui pau ki he ngaahi fakahinohino fekau'aki mo e ngaahi kolosi'anga kakai, ngaahi leini me'alele makehe mo e ngaahi fo'i 'ailani, te ke tokoni ai ke malava ke fononga lelei mo fiemālie 'a e taha kotoa 'i he hala pule'anga.

Ha toe fakaikiiki 'o e me'a ni pe ha ngaahi liliu kehe, telefoni mai ki he 0800 822 422 pe vakai ki he www.landtransport.govt.nz